

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационен труд „Противодействие на застрахователни измами” за присъждане на ОНС „доктор” по научната специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство /национална сигурност/, шифър 05.02.24.

Автор : докторант Юрий Иванов Тодоров

Рецензент: доц. д-р Валери Христов Христов, преподавател във ВСУ „Черноризец Храбър”

Представеният от докторанта на самостоятелна подготовка Юрий Иванов Тодоров дисертационен труд на тема: „Противодействие на застрахователни измами” е в обем от 211 страници. Структуриран е от титулна страница, съдържание, увод- 4 с. , три глави: съответно глава първа- 42 с.; глава втора- 37 с.; глава трета- 84 с., заключение- 3 с., библиография – 9 с. и приложения- 30 страници.

Борбата с измамите в застрахователния сектор е едно от най-сериозните предизвикателства, пред които са изправени проспериетата на Европа както и икономическата и финансова сигурност на нашата страна. Ето защо Европейският съюз е иницирал приемането на рамкова програма за противодействие на застрахователните измами и е изградил подходящи структурни звена, на които е възложил компетенциите за реализиране на основните политики в насока креативно въздействие за намаляване на размерите и обхвата на разпространение това престъпно посегателство.

В контекста на въвеждащите разсъждения следва да се открие безспорната необходимост от научно изследване на наболелия проблем и набелязване на подходящи практически механизми за подобряване на организацията на работа за адекватно противодействие на застрахователните измами. Затова не буди никакво съмнение актуалността и значимостта на избраната от г-н Тодоров тема на дисертационен труд.

В увода авторът е обосновал подбавашо актуалността и

необходимостта от съвременно научно изследване на разглеждания проблем, обусловени от недостатъчната разработка, наличието на редица дискуссионни въпроси при определянето на понятието „застрахователна измама”, различията в прилаганите методички страници и компаниите в света за противодействие и недостатъчното познаване на основните нейни характеристики. Много сполучливо са изведени обекта, предмета, целта и задачите на изследването, както добре са определени състоянието на разглеждания проблем и теоретико-методологическата основа.

Пред работата е представена за доказване работната хипотеза, че застрахователната измама е риск, който съществува наред с останалите дастрахователни рискове и като такъв трябва да бъде изследван, анализиран и системно контролиран и противодействието им е задължителен елемент от системата на общата икономическа сигурност на застрахователните компании и представлява особена сфера от дейността им.

Правилно е посочена методологията от научни подходи и общонаучни методи, използвани в хода на изследването.

В съдържанието на първа глава е направен научно аргументиран опит да се осветли в теоретичен и практически контекст, релацията „застрахователен риск и застрахователна измама” на основата на проблемния подход. Добре е изследвана връзката между явлението и престъпната проява, имаща значима обществена опасност. Авторът е акцентувал върху тезата, че измамата при застраховането винаги се предпоставя върху установен иск /било той неправомерен или измамлив/. Без иск няма застрахователна измама. Това е много важна отличителна черта на застрахователната измама. Искът от застрахованото лице следва да е предявен. /с.37/. Тази констатация е значима за логиката на изследването и правилно намира подобаващо място в правната оценка на престъпното посегателство.

В по-нататъшната последователност на текста са разгледани различни аспекти на особеностите на динамиката на застрахователната международна престъпност в редица страни на Европа, Америка и Близкия изток и състоянието на застрахователните измами в България. Изследван е един не малък период от 10 години, като се достига до констатацията, че общият размер на застрахователните измами е около 82 млн. лв. годишно, а световната практика показва, че само 10% от всички измами биват разкривани. В България от 2005 година насам борбата със застрахователните измами се води единствено и само от Асоциацията за застрахователна сигурност. Липсва изградена система от специализирани звена за противодействие на застрахователните измами и

информационното обслужване на компаниите, както и взаимодействие със специализираните следствени, полицейски и държавни органи.

Обхванати са последователно психологическите особености и факторите, които обуславят измамата изобщо и в частност съществените от тях, детерминиращи появата на застрахователните измами. Много добро впечатление прави извеждането на правните аспекти, заложили във вътрешната нормативна база и в международното правно пространство. Необходимо е да се подчертае високото ниво на представения пред нас сравнителен правен анализ на отделните текстове.

Формулираните пет извода в края на първа глава са сполучливо изведени и подкрепят направените констатации и интерпретирани тези в логиката на текста.

В глава втора се прави научна интерпретация на класификацията на застрахователните измами, на основата на анализа и оценката на застрахователните измами. С подкрепата на практическия си опит и статистически методи авторът е групирал видовете измами в няколко раздела, въз основа на три критерия. В недостатъчна степен обаче е обяснен и аргументиран подходът на докторанта за техния избор, поради което е допуснато объркване на някои места в изложението. Акцентът е поставен преди всичко върху функционалността и организацията на измамата. Авторът се позовава на извършено изследване, и отстоява тезата, че застрахователните измами могат да се класифицират по три критерия, които в обобщена матрица представят цялостна визия на тяхното групиране, съобразно: начина на планиране / по видове/; начина на организиране /по методи/ и начин на извършване /по способности/, с.48.

Този подход е емпирично подкрепен с цитирани данни от проведеното емпирично изследване на 151 случая, при които е имало съмнения за извършена измама.

В контекста на изведените критерии, обстойно се обхващат и изследват характеристиките на планираните и случайните застрахователни измами, на съвкупността от инсценирани, умишлено предизвикани и фиктивни измами в застраховането.

Формулираните пет броя изводи подкрепят изложението, отнасят се до обобщаване на най-често прилаганите методи и способности в процеса на застрахователните измами, като се набляга, че твърде популярна е планираната измама, подготвяна и извършвана по метода на инсценировката с използване на способите за надзастраховане и укриване и не съобщаване на факти. по сполучлив начин подкрепят изложението.

Съдържанието на глава трета е свързано с разглеждането на процеса на организация на противодействие. и разкриване на застрахователните измами . Посочена е методика за проверка на застрахователни измами, очертани са нейните организационни моменти и изискванията, на които да отговаря. Изведеният теоретичен модел на представената методика показва, че докторантът има богат практически опит в изследваната област на противодействие на измами. Много добро впечатление прави системата от формулирани общи признаци за долавяне и разкриване на застрахователни измами, както и групата типични признаци за най-популярните видове застрахователни събития и свързани с тях измами: събития с моторни превозни средства; пожари; злополуки, смъртни случаи и медицински случаи; карго; кражби чрез взлом; и др.

Открити са описанието на общите и частни признаци, характерни за всеки вид застраховка, като изследваните признаци са подплатени с емпирично изражение на процентни числени стойности. Най- често срещаният признак е противоречието на факти, данни и документи по щетата, имащ представителност над 50% от изследваните случаи.

Направен е успешен опит да се представи прецизен организационен модел на процеса на извършване на застрахователна проверка, който се разглежда като система от взаимно свързани и последователни пет етапа. Набляга се, че проверката приключва с изготвяне на доклад и разработване на предлагани варианти на изходни решения в насоките: да се откаже изплащане на обезщетение и да се продължи проверката едва при съдебни спорове от страна на измамника/в 31% от случаите/; да се извърши частично плащане/в 25% от случаите/; да се изплати обезщетение като „екс грация”/в 5,6% от случаите/; да се извърши плащане, като се приеме, че събраните данни са недостатъчни за мотивиран отказ/в 29,9% от случаите/. Констатирано е, че в 56% от всички случаи проверките са спомогнали да бъде разкрита измамата и намалено обезщетението. Тази систематизация на организационния модел може да се оцени като практико-приложен приносен момент в работата на автора.

Подобавачо внимание е отделено на значимите действия, които най-често се срещат в застрахователната практика на етапа „проверка и оглед „ по настъпили застрахователни събития. Става въпрос за прилагани практически способности и прийоми, в хода на застрахователната проверка. Чрез тях се достига до придобиване и събиране на информация, проверка и анализ на събраните факти, събития и документи.

По-нататък в съдържанието, се открояват вижданията на докторанта по отношение на основните съвременни механизми в международната практика и ни представя някои насоки и тенденции за противодействие на застрахователните измами, които да се приложат като начини и пътища и в организацията на борбата с измамите в застрахователния сектор в нашата страна. Целта е постигане на ефективност в организацията на борбата със застрахователните измами. Акцентът е поставен върху създаването на собствени системи за сигурност в застрахователната компания, изграждане на общи структури и информационни системи, подобряване на координацията, обмена на информацията особено в хода на взаимодействието с разследващите, контролните и оперативно-издирвателни органи на полицията.

Въз основа на научния анализ, авторът ни представя проект за „Информационна система за застрахователна история и оценка на риска”, като се позовава на възможностите на нормативната база, визирана в Кодекса за застраховане и постиженията на международната практика в някои страни на Европа. Отчита се, че практиката в различните държави е противоречива относно начините на организиране на противодействието.

В крайна сметка се предлага да се създаде специализирано звено към КФН, управление „Застрахователен надзор”. Авторът предлага да бъдат разработени и му се възложат правомощия в следните насоки: да събира, анализира, обобщава информацията за установените случаи на застрахователни измами; да прави периодични анализи; и да ги предоставя за ползване на оторизирани потребители. Също така се препоръчва специализираната структура да разполага с възможности за контрол над определени случаи, координация и взаимодействие между различните застрахователни компании и подпомагане, чрез взаимодействие с компетентните органи за допълнителни проверки и разследвания. Видно, че в днешно време, предвид зачестилите случаи на нарастващо разнообразие във формите и видовете на застрахователните измами, застрахователите се нуждаят от помощта и подкрепата на държавните органи и ведомства в борбата срещу тях, факт, който буди тревожни мисли и дава поводи за размисъл.

В заключението авторът отново набляга върху актуалността на избраната от него тема на дисертационно изследване. Извеждат се основните принципи на противодействието със застрахователни измами, върху които да залегне противодействието на застрахователните измами в съвременните условия. Обобщени са и са представени някои допускани слабости в българската действителност от страна на застрахователите. Дисертационното изследване потвърждава тезата, че за да бъде успешно противодействието на измамите в

застрахователния бизнес е необходимо тяхното задълбочено познаване и извършването на проверки са основния начин и средство за тяхното разкриване. Извършеното емпирично изследване подкрепя тезата, че по-голямата част от застрахователните измами имат планиран характер, но на фона на тях една четвърт се оказват със случайно предизвикани. Липсата на единна система и възможностите, които се откриват за измами, потвърждават необходимостта от предложената от автора информационна система „Застрахователна история и оценка на риска”/ЗИОР/

Може да се премине към оценката, че работата по дисертационният труд е завършена успешно, демонстрира се от автора много доброто познаване на състоянието и динамиката на кръга от обществени отношения, свързани с изследвания проблем, което води до извеждане на точни преценки и поставяне на надлежни въпроси като база за бъдещи научни изследвания в областта на борбата с негативните явления в сферата на застраховането.

За разработването на дисертационния труд е използван богат набор от 106 литературни и научни източници, сред тях са 44 български, 34 руски и 26 на английски език, които са ползвани коректно от автора.

В края на дисертацията са включени две приложения, с които се подкрепят значимите тези и констатации в хода на изложението.

Във връзка с дисертационното изследване са публикувани три статии в научни издания на УНСС, Стопанска академия в Свищов и издателство „Шанс АД” в София.

Приложеният автореферат е разработен съгласно нормативните изисквания на ВСУ ”Ч.Храбър” , и може да се отбележи, че вярно и точно отразява дисертационния труд.

В дисертационният труд се съзират стойностни научно- теоретични и практико- приложни приноси моменти, които ще допринесат за подобряване на организацията и управлението на процеса на противодействие на застрахователните измами от застрахователните дружества.

Научно- теоретични приноси моменти:

- Дефинирана е нова характеристика на застрахователната измама. Доразвити са и описани икономическите и психологически фактори, които влияят върху извършването ѝ;
- Направена е нова научна класификация на застрахователните измами на базата на съществуващите в международната практика различни критерии и класификационни разрези;
- Изведени са и обобщени в система общите и частни признаци за

наличие на измама. Изследвана е тяхната честота на приложимост по всеки разглеждан вид събитие и обект на застраховка;

- Прецизно за първи път са събрани и групирани на едно място почти всички основни характеристики на застрахователните измами, което дава уникалната възможност да бъдат използвани за обогатяване на съществуващите знания, по-нататъшни научни изследвания и в преподавателския процес.

Практико- приложни приноси моменти:

- За първи път е извършено емпирично изследване на 151 случая от практиката по общо застраховане, като са показани най-често използваните видове, методи и способности за извършване. Обобщени са характеристиките на измамническите действия използвани в страната;

- Пред нас се представя концепция за създаване на единна информационна система за противодействие на измамите в застраховането /ЗИОР/. Системата е готова и предстои нейното въвеждане в практиката на застрахователния пазар. Това доказва нейната научно- практическа приложимост;

- Разработена е цялостна методика за провеждане на подходящи застрахователни проверки по разкриване на измамите. Същата ще даде възможност за прилагане на системния подход и постигане на синергитичен ефект, независимо от разнообразните практики на отделните дружества;

Приносните моменти в разработката биха намерили значимо отражение в теоретични разработки и приложение в ежедневната практика на дружествата, които биха реализирали ефекти в разкриването и противодействието на застрахователни измами.

Към дисертационния труд и работата на автора биха могли да се отправят някои критични бележки, които имат преди всичко технически и стилни ракурси и не биха намалили съществено научните достойнства :

1. В структурното представяне на дисертацията се забелязва известен дисбаланс в количествено изражение: глава първа е – 42с., глава втора- 47, а глава трета – 86с.;

2. При цитирането на научни източници под линия е допусната некоректност в подходите, като ня няколко места има използван различна форма и височина на шрифта, както и в последователността на цитираните заглавия и автори;

3. В някои части на съдържанието се откриват стилни, редакционни и граматически грешки / с.32, с.42 и др./;

Позволявам си да отправя към докторанта следния въпрос, на който бих желал да получа отговор: „ Какви са мястото и ролята на експертите,

които биха могли да бъдат назначени по конкретни поводи в рамките на провежданите застрахователни проверки ?”

Докторантът е имал възможност да апробира някои панели от дисертационното изследване в процеса на няколкогодишната си преподавателска работа като гост преподавател във ВУЗФ– София, където води лекционен курс в магистърска програма, касаеща проблематиката, свързана с борбата с измамите в застрахователния бранш.

В заключение, предвид гореизложеното, личните ми впечатления от работата на докторанта на самостоятелна подготовка, считам, че пред нас се представя дисертационен труд, който отговаря изцяло на нормативните правила, поради което си позволявам да предложа на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство /национална сигурност/, шифър 05.02.24. на г-н Юрий Иванов Тодоров.

17.11.2011 г.
Варна

Рецензент:
/Доц. д-р В. Христов/